

Tako so modrovale snežinke, da se je mlada smrečica skoraj bala. Potolažilo pa jo je zopet zlato sonce rekoč: »Ne boj se, smrečica. Vdano prenašaj težo snežink, saj so tudi božje stvarce. Le poglej, kako so različne, pa so si vendar podobne, saj so sestrice. One gredo svojo pot. Večno krožijo. Spomladi jih bom raztopilo. Zrak bo použil hlape, po nebu se bodo zbirale meglice in oblaki. Zopet bo padala rosa, slana, toča, dež in voda bo šumela. No, sedaj si razumela. Takšna je njihova pot, kakor je določil Gospod!»

Pavle Kveder

Eskimi — prebivalci mrzlih severnih krajev

Zima je zagospodarila pri nas. Z debelim snežnim kožuhom je ogrnila polja, hoste in planine, vsa priroda je pripravljena spokojno mirno sprejela njeno odejo. Živali so si poiskale zavetje, ptice so večinoma odletele, nam mladim pa je zima nasula polno veselja. Zdaj se lahko kepamo, sankamo, drsamo in smučamo. Marsikdo si želi, da bi dolgo ležal sneg po naših bregih. Vem, da so med nami tudi taki, ki bi želeli dolgo zimo. Pa poglejmo, kako je tam, kjer kraljuje večna zima. Obiščimo Eskime in oglejmo si njihovo življenje.

Eskimi so številčno majhen narod, ki živi v najsevernejših pokrajinah naše zemlje, tam, kjer sta doma večni sneg in led, ki pokrivata zemljo in morja celo leto. Dandanes živi okrog 35.000 Eskimov, od teh komaj 15.000 v Grönlandiji in 9000 v Kanadi, drugi pa so raztreseni po Sibiriji, Aljaski in Labradorju.

Ko gospodari pri nas zima in so dnevi zelo kratki, takrat v deželi, kjer živijo Eskimi, sonce sploh ne vzide, zato je tam tema, noč, ki traja mesece. Poleti pa sonce nikakor ne zaide. Sveti jim neprenehoma tedne in tedne, podnevi in ponoči. Seveda se tedaj sneg in led topita pod vročimi sončnimi žarki, a vendar ne izgineta. Sneg se ponekod raztopi, tam vzklije trava, mah in ponekod tudi cvetje. Tudi led se takrat večkrat raztrga na

posamezne ledene plošče, ki plavajo potem po vodi in jih tokovi vlačijo s seboj. Vmes pa spretno čolnarijo Eskimi s svojimi čolnički in love ribe. Te ledene plošče so velikokrat zelo velike, cele ledene gore so to in mnogo ladij se je že razbilo ob njihovih stenah.

Kakšni pa so Eskimi in kako žive v teh ledeno mrzlih krajih? Eskimi so srednje velikosti, močni, mišičasti, žene pa so precej manjše. Stanujejo pozimi v ozkih, malih in nizkih kočah, ki so narejene iz ledenih ali pa sneženih plošč. Koče, ki so zgrajene za dalj časa, pa so večje in imajo notranjost razdeljeno v tri prostore: stanovanja za ljudi, shrambo za jedila in kože in prostor za pse. Koče nimajo oken, imajo pa odprtino namesto vrat. Ta vhod zaslonijo z ledeno ploščo. V grajenju takih koč so pravi strokovnjaki, saj si najspretnjši postavijo tak sneženo-ledeni dom v dobri uri. Poleti pa žive v šotorih, ki so sešiti iz kož morskih psov. Te šotore nosijo ali vozijo s seboj na saneh iz kraja v kraj. Za kurivo in razsvetljava uporabljajo mast ulovljenih oziroma ubitih živali, to je navadno tjulnova mast.

Obleka: Moški in ženske nosijo obleko, ki je narejena iz kož severnih medvedov in morskih psov. Moški in ženske nosijo hlače in dokolenke (nekake škornje), ki so seve tudi iz kož. Razlika v obleki je le ta, da je suknjič pri Eskimih krajši, pri ženah pa precej daljši. Male Eskimčke pa nosi žena na hrbtu v nalašč za to narejeni kapuci, ki je kar sestavni del ženske suknje. Tudi spe vsi ljudje na severu v kožnatih vrečah.

Hranijo se kaj preprosto. Žive od lova in ribolova. Največ love tjulne in morske pse, saj od tega ima Eskim prav vse, kar mu je potrebno za skromno življenje. Surovo meso mu je hrana, mast je njegovo kurivo in luč, drobovje je hrana za pse, kosti so mu orožje in orodje, torej uporabi prav vse. Posebno zadovoljstvo pa zavлада, kadar se mu posreči pobiti severnega medveda, saj je njegova koža zanj cel zaklad. Poleti pa lovi ribe, ki mu kaj dobro teknejo.

Orožje in orodje si izdeluje, kot sem že omenil, iz kosti, tako n. pr. ima sulica (kopje), ki je dolgo do dva metra, dolgo koščeno ost. Posoda za pitno vodo mu je kar rog. Tudi naočnike imajo Eskimi in to predvsem zaradi snežnih viharjev, ki mu zasipajo oči s prašnim snegom in pa zaradi bleščeče svetlobe, ki večkrat povzroči oslepljenje. Ti naočniki so zelo preprosti: kos lesa ali ploščata kost, vanjo so pa zarežane črte, skozi katere gleda.

Eskimska naselja so raztresena po širnih pokrajinah in so med seboj zelo oddaljena — po sto in še več kilometrov. Za tako razdaljo bi rabil človek peš zelo dolgo, pa še bi bilo to potovanje zaradi globokega snega zelo težavno in tudi nevarno. Da premaga te neprilike, uporablja dvoje prevoznih sredstev. To sta čoln in sani.

Čoln uporablja le poleti, ko krmari z njim po otajanih morskih rokavih med ledom. Je pa ta čoln zelo lahek, saj ga Eskim, če je potrebno, prenaša sem in tja tudi dalj časa kar sam na hrbtu. Izdelan je iz kož, le okvir je lesen. Čolne delajo ženske. V skrajni potrebi služi lahko prevrnjen čoln kot skromno prenočišče. Ko pa na zimo zapadejo spet debele snežene plasti in prekrije led morjá, so Eskimu sani neobhodno potrebne. Zbite so iz lesenih koščkov, ki so pritrjeni drug na drugega, in so različne dolžine (od enega do šestih metrov!). V glavnem uporabljajo Eskimi sani za prevoz hrane in tovorov in za potovanja, ko obiskujejo oddaljene sode. Tovor se priveže na sani z vrvmi, ki so narejene iz živalskih žil, ker bi sicer pri vožnji vse popadalo raz sani, ker tam ni potov, ki bi vezale kraje med seboj. Eskim gre kar preko snega in ledu, navzgor in

navzdol, po najkrajši poti k svojemu cilju. V sani vprega pse, ki so njegovo edino bogastvo. Čim več sani in psov ima gospodar, tem bogatejši je. Eskim, ki ima n. pr. 15 do 20 psov, je že pravi bogatin. Psi so namreč draga žival, še težje in dražje pa je njihovo vzdrževanje, saj dostikrat niti za ljudi ni hrane, kaj šele za žival. Psi so torej edina Eskimova domača žival. Ti psi so zelo močni, utrjeni in silno vztrajni, so pa tudi zelo divji. Pa Eskim že zna ravnati z njimi. Strahuje jih, redkokdaj jim privošči kako lepo besedo, največkrat ubogajo že na oster pogled.

Te pse, več parov naenkrat, vprega Eskim na dva načina. Vprega je namreč izdelana zelo preprosto iz samih jermenov, ki ovijajo prednji del in hrbet, drugi konec pa je pritrjen na sani. Ti jermeni so tako razvrščeni, da se psi lahko sami zvrste v vrste ali pa stopajo drug za drugim.

Ta razporeditev je zavisna od vrste in množine snega. Pri tej ohlapni vpregi prednji psi le gazijo sneg, zadnji pa vlečejo sani. Ker pa taka potovanja trajajo navadno dolgo (tudi več tednov) in vlečejo psi sani več ur na dan, se pri vožnji kar sami menjavajo med seboj tako, da prvi zamenjajo zadnje in si tako tovariško razdele svoje delo. Kajne, pametni so ti eskimski psi! Drugi način vpreganja pa je v skupini, tesno skupaj, ker s tem je vlačilna sila in moč vpreženih psov zelo povečana in bolj izkoriščena.

Vožnja po razprostranih severnih poljanah je zelo naporna, saj vodi preko sneženih zametov, dolin in ledenih bregov. Kadar voznikov glas ne zaleže pasji vpregi, zažvižga do 12 metrov dolg, iz tjulnovih kož spleten bič. Tega se psi zelo boje, saj že njihov žvižg po zraku zadostuje, da se zaženo s podvojeno silo pred sanmi.

Psi živijo prav za prav zelo slabo. Noči prespe ali v zanje določenem prostoru v koči, najpogosteje pa prenočujejo kar pred kočo. V sneg si izgrebejo jamo, pomendrajto sneg preden se vležejo, najboljčutljivejši telesni del, šape, pa si položijo na rep in jih grejejo še z dihanjem. Hrano dobe le enkrat dnevno, posebno pozimi, ko je navadno še ljudem manjka. Na potovanju dobe hrano zvečer, pa prav malo, toliko da ne poginejo. Do siteda se najedo redkokdaj. Seve, če je bil lov obilen, da ima Eskim zase in družino dosti mesa, ga razdeli tudi med pse več. Zgodi se tudi, da niti

ljudje sami nimajo hrane. V veliki sili žvečijo tjulnovno kožo in si dele to hrano s psi. V skrajnem slučaju ubije Eskim najslabšega psa, da obvaruje sebe in družino smrti, meso pojedjo ljudje, drob in ostalo pa psi. Reveži so ti severni prebivalci in njihovi zvesti psi. Poleti si psi iščejo hrano sami, zato niso prav nič izbirični. Vse jim dobro tekne. Pa ne smete misliti, da je vožnja s psi počasna! O, ne! Če je pot količkaj ugodna, če sneg ni premehak in če zameti niso preveliki, prevozijo na uro tudi do 20 kilometrov, torej v enem dnevu čez 100 kilometrov! Ali ni to ogromna razdalja! Nevarno in zamudno

pa je potovanje po svežem, še neusedlem snegu in pa kadar divjajo snežni viharji, ki nanašajo velikanske snežne zamete. Takrat Eskim prekine potovanje, zgradi si kočjo in v njej počaka lepšega vremena.

Zdaj pa pomislite, kakšni reveži so ljudje v severnih krajih, kjer sneg in led ne nudita veselja in zabave kot nam. Tam se mora človek z vsemi močmi boriti proti njima za golo življenje...

JAN PLESTENJAK:

Zima

SKOZI OKNO SE ZIMA NAM SMEJE,
 MI SMO PRI PEČI, KI DOBRO NAS GREJE.
 PA SO NAS SANKE V MRAZ IZVABILE,
 TER VSE NAS V IVJE IN TOPLOTO ZAVILE.
 DIRJAMO KRIŽEMA S HRIBA V NIŽAVO
 IN NIČ NE VEMO, ČE GRE V LEVO, ČE V PRAVO.
 IN K NAŠIM ROKAM PRIKOVAL SE JE LED
 IN ŠE ZA SANKAMI LEDENA JE SLED.

JOJ! IN SANKE SO OSTALE SAMÉ,
 NAM PA LED, MRAZ IN SOLZE...
 TEDAJ PA MATI... GLEJ S ŠIBO GRE
 NA VSE TO GORJE...

O, PRI PEČI JE PA GORKÓ,
 O, NAM PA SOLZE TEKÓ,
 KRVAVO, KRVAVO NAS ROKE IN
 NOGE PEKÓ...